

Celali İsyanlarının Ekonomik Etkisine Farklı Bir Bakış: İsyanların Celali Seferlerinin Finansmanına Tesiri

Süleyman Polat

Osmanlı tarihinde “Büyük kaçgun” olarak da bilinen Celali isyanları ve ortaya çıkardığı etkiler Osmanlı araştırmacılarının erken dönemlerden itibaren ilgi duydukları, inceledikleri ve anlamaya çalıştıkları Osmanlı tarihinin önemli kırılma noktalarından birisidir. Celalilerin çıkardığı karışıklıklar XVII. yüzyılın başlarında Osmanlı taşrasında büyük karışıklıklara yol açmış, siyasi-sosyal dengeyi sarsmış, ekonomik üretimin tüm enstrümanlarını yerinden oynatmış ve devletin başlıca gelir kapısı olan aynî ve nakdi vergilerde kayıplara neden olmuştur. Nitekim Celali isyanlarının bahsedilen etkileri üzerine birçok çalışma yapılmış ve isyanların bu olumsuz etkileri farklı argümanlarla izah edilmeye çalışılmıştır. Bu tebliğde isyanları bastırmak için bir iç sefer olarak düzenlenmiş askerî harekâtların -ya da başka bir ifadeyle Celaliler üzerine yapılan seferlerin- nasıl finanse edildiği üzerinde durulacaktır.

Osmanlı Devleti'nin olağan bir sefer organizasyonunun alışıl gelmiş planlamasında, sefer için gerekli her türlü ihtiyaç sefer hinterlandından sağlanan kaynak ve gelirlerle temin edilmeye çalışılmıştı. Ne var ki Celali seferlerinde yağmalanan ve harap edilen Anadolu'da seferin ihtiyaçlarını ve finansmanını bu coğrafyadan sağlamak en temel sorunu oluşturmaktaydı. Tebliğde Kuyucu Murad Paşa ve Ferhad Paşa'nın Celaliler üzerine düzenlediği seferlerin finansmanındaki detaylar -bu sorulara cevap bulmak adına- incelenecektir. Seferlerin ekonomik verileri çerçevesinde tespit edilen kayıtlar, önceki ve sonraki seferlerin finansmanı ile karşılaştırılacaktır. Nitekim bu sayede Celalilerin neden olduğu yıkımın ekonomik boyutuna dair öngöründe bulunulacak, Celali seferlerinin finansmanında bu yıkımın etkilerinin nasıl bertaraf edilmeye çalışıldığı ortaya konulacaktır.